

Радзівілл О.А., к.ю.н., доцент,
Присяжнюк А.М., студентка,
Навчально-науковий юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДОМІНУВАННЯ ПАТРІАРХАЛЬНОГО ПРАВА В ІСТОРІЇ ЦИВІЛІЗАЦІЙ

Сучасне прагнення прогресивного людства забезпечити гендерне рівноправ'я є складовою загального руху до звільнення від будь-яких форм дискримінації, яка постійно загрожує втілитись в «експлуатацію людини людиною», наслідком чого невідворотно стає загострення «війни всіх проти всіх» Т. Гоббса. Тож питання гендерного рівноправ'я, яке має забезпечувати дружні родинні відносини і нормальне виховання підростаючих поколінь, що, в свою чергу, сприятиме здоровому соціальному клімату, повинно розглядатися, як і всі проблемні питання сучасного людства, у контексті всієї його історії, тобто на основі усвідомлення комплексу характеристик Людини Розумної – від початку його історії до сучасності, враховуючи специфіку природи жінки і чоловіка на всіх вікових стадіях їх розвитку.

Від становлення *Homo sapiens sapiens* як біологічного виду, «елементарною одиницею» біологічного й духовно-інтелектуального самовідтворення людства виступає рід – колектив, побудований на кровній спорідненості. Першу й більшу половину своєї історії – від верхнього палеоліту до «неолітичної революції» (40-8 тис. до н.е.) людство, повільно заселяло планету, маючи рід за елементарну одиницю розселення й соціальної організації. За кілька десятків тисяч років соціально-правові уявлення, що стихійно формувалися в межах роду, багаторазово вербалізовані й переусвідомлені у міжродових зносинах, закріпилися в найбільш консервативній і спільній для всіх гілок людства складовій їхніх культурних традицій – першому волеустановленому «первісному праві родів», основним історичним здобутком якого стала стійка, закріплена на глибоких психофізичних рівнях гармонійність природного права чоловіка й жінки, а на його основі – і загальна гармонія всіх інших аспектів родових та міжродових відносин [1, с. 5].

Упродовж другої половини своєї історії (від неолітичної революції донині) людство спонтанно утворює надродові види інтеграції. Починаючи з неолітичної революції й «розділення праці», право родів доповнюється правом територіальних громад та інших волеустановлених форм інтеграції.

З «неолітичної революції» починається спеціалізація й розшарування суспільств: в ранніх пастуших суспільствах, за рахунок різкого зростання

повноважень чоловіка, закладаються інститути власності, влади і рабства, формується «право патріархальних родів», в якому знаходить обґрунтування й закріплення одноосібна й абсолютна влада глави роду – патріарха, побудована на примусі і нових релігійних уявленнях, в яких Бог втілює риси чоловіка, наділеного абсолютною владою [2, с. 124].

В неолітичних поселеннях землеробів в цей же час формується право територіальних громад з теократичним правлінням жриць. Подальша взаємодія пастуших і землеробських суспільств формує змішані суспільства: урбанізовані громади ранніх цивілізацій, де зберігається розвинене право громад під теократичним управлінням, і пастуші суспільства нової генерації, де в складних племінних союзах і вождівствах панують сильні й войовничі клани. В обох суспільствах складаються правові системи волеустановлених форм інтеграції людських колективів – територіальних громад і «професійних» корпорацій – ремісників, торгівців жерців і воїнів. Останні згодом стають основою станово-корпоративної організації цивілізованих суспільств і держав, які формуються в процесі періодичних захоплень варварами осередків цивілізації.

Взаємодія варварських і цивілізованих народів, пережила три етапи, відтворені в історії як «три покоління» регіональних цивілізацій [3, с. 46]. Впродовж цих зіткнень «право варварських родів» в підкорених ними суспільствах втілювалося в праві аристократичних родів або правлячих домів, що формували основи військово-політичної влади (періодично, в компромісі з духовенством), а «право громад», тобто податного стану, що акумулював територіальні громади землеробів і всі «непривілейовані» корпорації, постійно обмежувалося владою привілейованих станів.

Лише в новий час в Європі право громад втілювалося в ідеалах громадянського суспільства, як суспільства юридично рівних громадян, забезпечених засобами контролю над владою, і держави-нації, як системи влади, що ефективно контролюється громадянським суспільством, діючи від його імені та в його інтересах – як у внутрішніх, так і у міжнародних відносинах. Саме в новий час починається повільний процес відновлення прав жінки, який набув глобального масштабу лише в XX столітті. Як зазначено в Конвенції ООН «Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок» від 18 грудня 1979 року, ратифікованій Україною 12 березня 1981 року, зазначено: «Держави засуджують дискримінацію щодо жінок в усіх її формах, погоджуються негайно всіма відповідними заходами здійснювати політику ліквідації дискримінації щодо жінок» [4].

Література

1. Радзівілл О.А. Право народів від неоліту до Нового часу / О. А. Радзівілл: монографія. – У 2 т. – Т. 1. – К.: НАУ, 2017. – 460 с.
2. Енгельс Ф. Происхождение семьи, частной собственности и государства. М., Наука, 1989. – 210 с.

3. Тойнби А. Дж. Постижение истории. – М.: Айрес-Прес, 2004. –640 с.

4. Конвенції ООН «Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок» від 18 грудня 1979 року [Електронний ресурс], – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_207

УДК 346.5:63.002.6 (043.2)

Усенко А.А., аспірант,
Навчально-науковий юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПОРЯДОК ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ HAZARD ANALYSIS AND CRITICAL CONTROL POINTS (НАССР) В УКРАЇНІ

Вимоги до безпечності та якості харчових продуктів вважалися особливо актуальними в усі часи, адже недотримання цих вимог може завдати шкоди найважливішому – життю і здоров'ю людини, які визначені Конституцією України найвищою соціальною цінністю [1, с. 1].

Разом із тим, вирішення цих питань пов'язано не тільки з контролем якості кінцевого продукту, але й моніторингом виробничих процесів по усьому ланцюгу виробництва для своєчасного виявлення небезпечної продукції. Така система контролю отримала назву Hazard analysis and critical control points (НАССР) – це система яка ідентифікує, оцінює і контролює небезпечні фактори, що є визначальними для безпечності харчових продуктів.

В Україні історія впровадження системи НАССР на державному рівні носить суперечливий характер [2]. Так, у переліку Заходів щодо забезпечення економічного і соціального розвитку України у 2002 році, затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.03.2002 р. № 138-р, поставлено завдання, зокрема, започаткувати впровадження стандартів системи НАССР (аналіз ризиків критичних точок виробництва) та організувати підготовку спеціалістів.

На законодавчому рівні узаконення системи НАССР започатковано у Законі України (далі – ЗУ) від 06.02.2003 р. № 486-IV «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них». Відповідно до ст. 4 цього Закону, оператори потужностей повинні розробити та запровадити ефективну систему НАССР, що дозволяє контролювати всі небезпечні фактори, які можуть впливати на якість та безпечність харчової продукції.

У базовий ЗУ від 23.12.1997 р. № 771/97-ВР, який у першій редакції мав назву «Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини», норми про систему НАССР внесені редакцією ЗУ від 06.09.2005 р. № 2809-IV «Про безпечність та якість харчових продуктів». Однак на той момент не були розроблені нормативно визначені порядок та